

Ali je slovensko šolstvo na Tržaškem enakopravno

Štipendiranje v naši republici

Do podatkih republiške komisije za štipendije z dne 8. 7. 1956

Školarji bosta pretekli dve leti od podpisa londonskega sporazuma, s katerim je bilo rešeno tržaško vprašanje in se je Italija zopet vrnila v Trst. V tem sporazumu in priloženem Posebnem statutu sta se obe pogodbeni stranki, naša država in Italija, obvezali, da bosta zaščitili obstoj in razvoj narodnih manjšin, ki so v novo razmejitveno ostale izven matične države. Jugoslavija je londonski sporazum ratificirala in ga objavila v uradnem listu, s čimer so vse določbe tega sporazuma tudi dobile zakonsko moč in veljavo. Sicer pa je italijanska manjšina na Koprskem uživala že pred podpisom londonskega sporazuma vse pravice, ki jih ta sporazum in Posebni statut določata. Žal pa v Italiji do danes še niso objavili sporazuma niti v uradnem listu republike niti v uradnem listu vladnega komitariata v Trstu. Tako se italijanski oblastniki ob sabotiranju določb omenjenih sporazumov neprestano izgovarjajo, da jih ta sporazum ne obvezujeta, da pomenita zanje le kos navadnega papirja (na tržaškem sodišču je nekoli sodnik govoril celo o »kosu umazadega papirja«).

Položaj naših šolarjev na Tržaškem se torej po sporazumu ni niti malo izboljšal; nasprotno, v mnogem celo poslabšal in raznarodovalna skelja se nadaljuje v pospešenem tempu.

Med najbolj pereča nerешena vprašanja spada vsekakor ureditev slovenskega šolstva, ki še danes ni zakonjeno, kar ima za posledico, da je položaj slovenskega učiteljstva še vedno neurejen in negotov. V Posebnem statutu stoji določilo, po katerem se je italijanska vlada obvezala, da bo »takoj izdala zakonske predpise, ki so potrebni za ureditev stalne organizacije šol«. Toda tisti stavoje se je raztegnil čez dve leti, da je italijansko prosvetno ministrstvo še sestavilo načrt zakona za slovensko šolo, ki pa bo moral še skozi tri faze razprave in odobritve (vlada, parlament in senat), da bo končno postal zakon.

Osnutek zakona za slovensko šolstvo v Italiji, ki ga imamo pred seboj, kaže, da so ga sestavljali ljudje, ki niso domaeli ušteviti šole, ki jih je imela Italija v Trstju, ki jim je misel rešitve šolstva na enini možni osnovi enakopravnosti še vedno tuja in ki poskušajo še v samem šolskem zakonu ustvariti osnove za nadaljevanje svojega raznarodovalnega pritiska.

Enakopravnost dveh narodnosti se mora nujno zrealizirati v resnični enakopravnosti šolstva obeh etničnih skupin. Oglejmo si sedaj, kako si predstavlja sestavljalec zakonskega načrta lo enakopravnost.

Za vpis v osnovno šolo, ki je obvezna, ni nikjer potrebna posebna prošnja. Za slovenske šole na Tržaškem in Goriskem pa zahteva člen 2. zakonskega osnutka posebno prošnjo staršev. Prošnja bodo starši morali priložiti še posebno izjavo, da je otrok materinski jezik slovenski.

Čemu vse to? Morda v zaščito italijanske šole, da bi kak Italijan ne vpisal svojega otroka v slovensko šolo? Taka razloga bi ne bila le smešna, temveč celo več kot absurdna. Žal se dogaja ravno nasprotno, da je mnogo, premnogo slovenskih otrok — ponekod celo razredi — v italijanskih šolah. Torej nima ta pogoj nobenega pomena, nobene praktične vrednosti? Edini namen take določbe je diskriminacijski, ker razlikuje že vpis v slovensko šolo od vpisa v italijansko in ga komplicira. Že v sami določbi je torej grobo kršeno načelo enakopravnosti. Če pa še pomislimo, ob upoštevanju delanskega položaja na Goriskem in Tržaškem, kakšno je izvajanje te določbe, moramo ugotoviti, da pomeni to napad na obstoj slovenske šole.

Kdo bo reševal prošnje staršev? Kakšen bo postopek? Koliko skrbnosti, potov in stroškov bodo naložili starši, ki bodo želeli vpisati svojega otroka v slovensko šolo? In končno: ne bodo med samim reševanjem prošnje izvajali poleg toliko že obstoječih in novih pritiskov na starše, da vpišejo otroka v italijansko šolo?

Ob preprostim manifestacijah povampirjenega fašizma lahko uporabimo vse te možnosti predvidevamo; toda tudi če teh bi ne bilo in bi si smeli utvarjati, da se bodo prošnje reševale na najhitrejši in najbolj demokratični način, moramo odločno odkloniti namero italijanskega prosvetnega ministra, da bi odvezal slovenskim staršem

pravo, da sami in neodvisno od kakršnekoli prošnje odločajo o vpisu svojega otroka v slovensko šolo.

Drugi člen zakonskega osnutka vsebuje še neko omejitve, ki postavlja slovensko šolo na nižjo raven kot je italijanska šola. V italijansko šolo namreč sprejmejo tudi otroke tujih državljanov, ki žive v Italiji (na srednjih šolah so dijaki — tuji državljani — celo oproščeni plačevanja šolnin); po 2. členu zakonskega osnutka pa se bodo smeli v slovenske šole vpisati le italijanski državljani slovenske narodnosti. Oni Slovenci, ki so iz kakršnegakoli razloga jugoslovanski državljani, a živijo na Goriskem in Tržaškem, bodo morali vpisati svoje otroke v italijansko šolo ali pa oskrbeti otrokom dragi privatni pouk.

Z novim zakonom bo končno rešeno vprašanje stalnosti slovenskega učiteljstva. Določena bodo za vsako šolo posebje stalna mesta. Na ta mesta bodo imenovani stalni učitelji izmed onih začasnih učiteljev, ki so vsaj pet let nameščeni na slovenskih šolah na Tržaškem oziroma Goriskem. Natečaja za stalna mesta se ne bodo mogli udeležiti le oni učitelji, ki bodo ob razpisu natečaja prekoračili 55. leto starosti.

Četudi bo za večino učiteljstva dokončno rešen ta življenjski problem, vsebujejo vendarle tudi členi, ki obravnavajo personalne zadeve, nekatere določbe, ki omejujejo nadaljnjo diskriminacijo in pritisk na slovensko šolo. Peti člen zakonskega osnutka pravi, da bodo stalna mesta na podlagi natečaja poverjena »prvenstveno« (preferibilmente) kandidatom s slovenskim materinskim jezikom. Zakonski osnutek torej dopušča, da bi mogli biti na slovenski šoli nameščeni tudi učitelji Italijani.

Prav tako, ali še bolj na široko pušča zakonski osnutek odprta vrata za nadzorništva in ravnateljska mesta, ki pravi v 8. členu, da bodo šolski skrbniki v Trstu in v Gorici upoštevali pri zaposlitvi teh mest »po možnosti« (possibilmente) osebe s slovenskim materinskim jezikom. Po žalostnih izkušnjah preteklosti to dejansko pomeni, da bodo za nadzornike in ravnatelje slovenskih šol vrinili Italijane in s tem poniževali ne le slovensko šolo, temveč tudi slovenske prosvetne delavce, ko da bi ti ne bili sposobni sami voditi slovensko šolstvo.

Resnična enakopravnost slovenske šole na Tržaškem in Go-

riskem bi bila dosežena z ustanovitvijo enakovrednih slovenskih šolskih skrbništev ali vsaj z imenovanjem (kar so predlagali predstavniki naše manjšine v Italiji) namestnika skrbnika Slovenca, ki bi načeloval slovenskemu šolstvu in bi bil podrejen direktno ministrstvu za prosveto v Rimu. Sestavljalcem zakonskega osnutka ni zadostovalo, da so podredili slovensko šolstvo šolskim skrbnikom (od katerih je posebno tržaški znan kot star, zagrižen fašist), temveč prepustijo tem tudi možnost, da imenujejo Italijane za nadzornike in ravnatelje slovenskih šol.

Zakonski osnutek, ki predvideva na slovenskih šolah posevno upravljanje tudi pouk italijansko, monopolizira ta pouk za italijanske učitelje, ki bodo poslani kot nekaki specialisti na slovenske šole. Tudi ta določba je groba diskriminacija na račun slovenske šole in slovenskega učiteljstva. Velika večina učiteljev, ki poučujejo danes na slovenskih šolah, je dovršila italijansko učiteljsko; na slovenskih učiteljskih v Trstu in v Gorici pa se poučuje toliko italijansko, da so absolutni teh šol popolnoma sposobni poučevati na slovenskih šolah italijansko. Ob grenkih spominih,

ki jih ima naše primorsko ljudstvo iz preteklosti na razne »specialiste«, ki so v prvi dobi fašizma prihajali na slovenske šole, s pedagoškimi razlogi ne moremo upravičiti uvedbe posebnega korpusa učiteljev italijansko na slovenskih šolah, temveč menimo, da je tudi to eden izmed prijemov perfidne raznarodovalne akcije, ki jo še vedno trmasto in vztrajno vodi italijanska šovinistična reakcija.

Z zadovoljstvom smo zadnji dve leti spremljali razvoj odnosov med našo državo in Italijo in veselimo se vsakega zblizanja, vsakega novega koraka na poti k medsebojnemu razumevanju; vendar imamo za svojo dolžnost, da v tem trenutku, ko grozi nevarnost, da dobi naša država v mejah Italije tak šolski zakon, ki bo slovensko šolo dejansko hromil in dušil, dvignemo svoj glas protesta in pozovemo vse odgovorne činitele, da preprečijo, da bi se tak načrt zakona, ki bile v obraz vsem načelom enakopravnosti in demokracije, uveljavil.

Slovenski šoli na Goriskem in Tržaškem je treba zagotoviti avtonomno položaj, da ne bodo mogli razni agenti prežvelega italijanskega imperializma ovirati njenega svobodnega razvoja.

T. S.

Sklepi Zveznega Izvršnega sveta o šolanju

red gimnazije) predpisujejo republiški sveti za prosveto.

Učenec, ki je izpolnil pogoje za nadaljevanje šolanja na srednji šoli na področju republike, kjer je končal obvezno šolanje, lahko nadaljuje šolanje na srednjih šolah na vsem področju FLRJ.

II. Ponavljanje razredov in opravljanje privatnih izpitov

1. V višjih razredih obvezne šole in v višjih razredih 6-letnih osnovnih šol ter nadaljevalnih osnovnih šol z razrednim poukom ni popravni izpitov. V višjih razredih ostalih šol 8-letnega šolanja je mogoče opravljati popravni izpit največ iz dveh predmetov. S tremi slabimi ocenami je treba razred ponavljati.

2. V srednjih splošnoizobraževalnih šolah (višji razred gimnazije) in v srednjih šolah za izobraževanje učiteljskega kadra se lahko dela popravni izpit največ iz enega predmeta, z dvema slabima ocenama je treba razred ponavljati. V teh šolah lahko učenec v času vsega šolanja ponavlja samo enkrat, izjemoma dvakrat, toda ne isti razred. O tem odloči učiteljski zbor v soglasju s šolskim odborom.

3. V prvem razredu srednje splošnoizobraževalne šole (peti razred gimnazije) in v srednjih šolah za izobraževanje učiteljskega kadra se lahko dela popravni izpit največ iz dveh predmetov, s tremi slabimi ocenami mora razred ponavljati. Razred lahko ponavljati samo enkrat, izjemoma dva.

4. Zaredi slabega uspeha učenci med šolskim letom ne morejo biti izključeni.

5. Popravni izpiti za učence v zaključnih razredih, ki morajo delati tečajni, sprejemni, višji tečajni oziroma diplomski izpit, so meseca junija pred začeto omenjenega izpita.

6. Popravni izpiti za ostale so od 24. do 31. avgusta.

III. Višji tečajni in zaključni (diplomski) izpiti

1. Višji tečajni izpit se dela v gimnaziji po zaključnem razredu, prav tako tudi diplomski izpiti v strokovnih šolah in srednjih šolah za izobraževanje učiteljskega kadra.

2. Višji tečajni izpit ima pismeni in ustni del.

Pismeni del je treba delati iz: 1. materinega jezika in književne zgodovine narodov FLRJ; 2. tujega živega jezika — izbere si ga kandidat; 3. iz matematike.

Na ustnem izpitu je treba obvezno delati: 1. materin jezik in zgodovino književnosti narodov FLRJ; 2. narodna zgodovina; 3. tuj živi jezik; 4. matematika. Peti predmet si kandidat izbere sam iz strok: fizike, kemije, biologije in geografije.

Kdor dobi pri pismenem delu dve slabi oceni, se zavrne za eno leto, prav tako, kdor dobi

dve slabi oceni pri ustnem delu.

3. Višji tečajni izpit na klasičnih gimnazijah ima pismeni in ustnen del. Pismeni del je isti kot na drugih gimnazijah, je namesto matematike si kandidat izbere latinski ali grški jezik. Pri ustnem delu je namesto pitega predmeta latinski ali grški jezik.

Tudi na klasičnih gimnazijah se za eno leto zavrne kandidat, ki dobi dve slabi oceni pri pismenem ali ustnem delu izpita.

IV. Privatni izpiti

Privatne izpite je mogoče delati na vseh pred omenjenih šolah, razen na tistih strokovnih šolah, na katerih specifičnost pouka tega ne dopušča. V enem roku se lahko dela privatno več razredov, toda le ob pogoju, da se nižji razred dela pred višjim.

Opravljanje privatnih izpitov na strokovnih šolah in na šolah za izobraževanje učiteljskega kadra je treba s posebnimi predpisi regulirati enotno za vse državo. Ti predpisi bodo določali vse potrebne pogoje, ki

ih morajo izpolniti kandidati za opravljanje privatnih izpitov.

V. Šolsko leto

Šolsko leto se začne 1. septembra, konča pa 31. avgusta naslednjega leta.

Vpis na vseh vrstah šol je od 1. do 3. septembra. V izjemnih primerih lahko učiteljski svet dovoli vpisovanje do 30. septembra.

Začetek pouka na vseh šolah je 5. septembra. Šolsko leto ima dve polletji, prvo traja do 15. januarja, drugo se začne 8. februarja in traja do 20. junija. Zimske počitnice trajajo od 15. januarja do 6. februarja. Letne počitnice trajajo od 1. julija do 31. avgusta.

Posamezne republike lahko določijo daljše zimske počitnice, če to zahtevajo zimske vremenske razmere. Izgubljeni čas morajo šole kasneje nadoknaditi. Učenci, ki delajo nižji tečajni izpiti, sprejemni, višji tečajni ali diplomski izpiti, končajo pouk 20. maja.

V šolah, kjer delajo omenjene izpitne, se lahko konča pouk že pred 20. junijem, toda ne pred 10. junijem. O tem odločajo republiški sveti za prosveto.

Ena največjih slabosti našega šolstva je pomanjkanje učnega osebja ter njegova premešana kvalitacija in izobrazba. Kakor vsako leto, tako imajo tudi letos težave z zasedbo učiteljskih in profesorskih mest. Danes nam manjka okoli 600 učiteljev in 400 profesorjev. Pri tem pa nam vključevanje v učiteljska in VPS,

Dajalec	Visoke in višje šole	Srednje šole	Skupaj
Število	Število	Število	Število
SKP LRS	184	20	204
in SS LRS	970.050	111.500	1.081.550
Drugi sekretariati	30	—	30
	136.800	—	136.800
Skupaj	214	20	234
	1.106.850	111.500	1.218.350

Okrajni LO in Obč. LO:	Šole	Šole	Šole	Šole
Šole	Šole	Šole	Šole	Šole
Celje	172	269	441	1.481.693
Gorica	29	153	282	1.128.760
Kočevo	70	146	216	750.662
Koper	78	25	103	493.650
Kranj	190	402	592	1.707.555
Ljubljana	193	180	373	1.356.706
Maribor	270	319	589	1.682.500
Murska Bobota	50	123	173	688.385
Novo mesto	104	92	196	848.700
Ptuj	77	129	206	660.000
Trbovlje	121	738	859	2.414.950
Skupaj okraj	1454	2576	4030	12.828.561

Gospodarske organizacije po okrajih	Šole	Šole	Šole	Šole
Šole	Šole	Šole	Šole	Šole
Celje	71	112	183	708.390
Gorica	19	41	60	263.830
Kočevo	23	42	65	277.700
Koper	29	22	51	333.600
Kranj	89	101	190	650.654
Ljubljana	153	126	279	1.362.422
Maribor	112	147	259	1.129.648
Murska Sobota	13	33	46	206.110
Novo mesto	36	25	61	300.240
Ptuj	?	?	?	135.000
Trbovlje	44	57	101	581.890
Skupaj	589	706	1341	6.249.482
gosp. org.	2257	3392	5605	20.296.393
Vse skupaj	2846	4198	6946	26.545.874

Letna vsota štipendij (z nepopolnimi podatki za gospodarski sektor) znaša torej 245.556.716 din. V tem znesku pa niso upoštevane inozemske štipendije, štipendije za posidiplomski študij in štipendije nekaterih družbenih organizacij.

Iz tabele o štipendiranju v LR Sloveniji je razvidno, da so junija t.l. ljudski odbori, gospodarske organizacije in republiški organi državne uprave podeljevali skupaj 5.605 štipendij v mesečnem znesku 20.299.339 din. Od tega odpade na ljudske odbore okrajev in občin 4.030 štipendij (71,9%) z zneskom din 12.828.561, na gospodarske organizacije 1.341 štipendij (23,9%) z zneskom 6.249.482 din, na SKP LRS in SS LRS 204 štipendije (3,6%) z zneskom 1.081.550 din, na druge sekretariate 30 štipendij (0,6%) z zneskom 136.800 din. Povprečna višina štipendije je 3.621 din.

Srednješolskih štipendij je 3.327 (59,4%), visokošolskih pa 2.278 (40,6%). Od skupne mesečne vsote odpade na visokošolske

52,1%, a na srednješolske štipendije 47,9%.

Tabela nam odkriva neskladnost med povprečno višino štipendij gospodarskih organizacij in povprečno višino štipendij ljudskih odborov. Medtem ko je povprečje prvih 3.183 din, je povprečje drugih 4.660 din. Prav tako so znatne razlike v povprečju med posameznimi okraji. Povprečna višina štipendij okrajne Koper je 4.792 din, medtem ko ima Trbovlje samo 2.493 din. Podobno je tudi s štipendijami gospodarskih organizacij po okrajih. V okraju Koper je povprečna višina teh štipendij 6.541 din (zvezni odlok o višini štipendij dopušča največ 6.000 din in sicer za visokošolske in zadnjih dveh letnikih), v okraju Kočevo je 5.810 din, Trbovlje 5.761 din, v okraju Celje pa samo 3.876 dinarjev.

Ti pokazatelji kažejo ne samo na prevelike razlike pri odmeri štipendij, temveč tudi na očitno kršitev odloka o višini štipendije, zlasti pri gospodarskih organizacijah.

Prva seja Sveta za šolstvo Ljudske republike Slovenije

Svet za šolstvo Ljudske republike Slovenije je imel 8. septembra svojo prvo sejo. V otvoritvenem govoru je predsednik tov. Milko Goršič povedal med drugim tudi tole:

Svet za prosveto in kulturo LRS se je razdelil na dva sveta: na Svet za šolstvo in na Svet za kulturo in prosveto. Pokazalo se je, da je bilo delovno področje bivšega sveta preobširno za samo en organ družbenega upravljanja. Razpravljanje o šolski reformi, ki je v teku, in družbeno upravljanje v šolstvu sta naši javnosti zelo poglavitna zanimanja za našo šolo. Široki krogi prebivalstva so se prav z družbenim upravljanjem in razpravljanjem o šolski reformi zavedli pomena šol za družbo in njen napredek ter spoznali pomanjkljivosti, ki bi jih bilo treba odpraviti. To pa je pomembno dejstvo, ki nam omogoča lažje reševanje številnih nalog na področju šolstva, ki so pred nami.

Svet za šolstvo LRS je družbeni organ upravljanja, izvršuje pa tudi določene vsebinske zadeve. Razmejitve med izvršilnimi funkcijami sveta in sekretariata bo lahko dala šele praksa, ki mora biti zakonjena z republiško uredbo.

RAZPIS

Republiški odbor Zdrženja učiteljev in profesorjev razpisuje mesto upravnika Prosvetnega delavca. Prednost imajo prosvetni delavci, aktivni in upokojeni. Plača in dodatek po dogovoru. Prošnje pošljite do 1. novembra 1956 na Republiški odbor Zdrženja učiteljev in profesorjev, Ljubljana, Miklošičeva 22/II.

pa tudi študij na fakulteti iz leta v leto ne daje boljše perspektive. Brez rešitve te naloge si ne moremo predstavljati napredka v šolstvu.

Potrebno je, da pomagamo urediti nagravajanje prosvetnih delavcev, posebno se zadevo naravnih dohodkov učnega osebja na vasi. Velike brigo moramo imeti tudi za nadaljnjo izobrazbo in izpopolnjevanje učnega osebja ter za Pedagoški center. Pred vsem pa nam je potrebna temeljita analiza vzrokov, zaradi katerih ni dovolj zanimanja za ta poklic, in izvojevanje mer, ki bi nam omogočile večji nabor učnega osebja. Tu ne gre za materialno stimulacijo, temveč v veliki meri za propagando, ki bi povečala interes mladine za vzgojne poklice, da dvig ugleda učiteljskemu in profesorskemu poklicu in za ureditev odnosa učnega osebja do izvenšolskih nalog.

Tov. Goršič je dalje poudaril le-te sicer napredovale, toda zaradi šol, govoril je o vprašanju šolskih prostorov in njihovi izgradnji, o učbenikih in učnih potrebščinah ter o učilih.

Dotaknil se je tudi vprašanja strokovnih šol. Podčrtal je, da so le-te sicer napredovale, toda zaradi velike vloge v šolski reformi, ki se postavlja prednje, je potrebno, da že danes odpravljamo ovire, ki bi im oteževale njihovo bodočo vlogo. Potrebno bo, da ljudski odbori prevzamejo strokovne šole in njihovo vzdrževanje in da se vskladijo učni načrti strokovnih šol z novimi zahtevami.

Po predsednikovih uvodnih besedah je svet prešel na dnevni

Nadaljevanje na 2. strani

Za pošteno delo - pošteno plačilo

Pred tremi leti, se mi zdi, je izšla zvezna uredba o nagrajevanju upokoencev, ki opravljajo še nadalje svojo službo. V svojem bistvu je bila ta uredba pravilna, ker je odprla mladim ljudem, ki so ostali brez zaposlitve, mesta v podjetjih in ustanovah, kjer so veljali upokoenci za nenadomestljive. Toda, kakor je že lepa navada, smo zbirko izjavljali tudi to dobronamerno uredbi. Predvsem velja to za uslužbence v prosvetni stroki — za učitelje, vzgojitelje, profesorje. Pravzaprav je tudi ta ugotovitev napadna, ker velja tretjina samo za učitelje in vzgojitelje. Profesorji, vsaj večina od njih, so namreč uredili stvar pametno. Prevezali so pač toliko ur, da so po veljavnih predpisih dosegli 6000 din mesečnega honorarja. Upokojenim učiteljem in vzgojiteljem (ter šolskim inšpektorjem — vsaj za enega vemo, če jih ni v republikah več), pa smo zadržali polno zaposlitev za najvišji možni honorar 6000 din (čista) zaradi davka: 5810 din. Zlaj bo najbrž še kdo hotel videti ali vedeti, v čem je tukaj birokracija? Pozabili so namreč vsi skupaj, da v prosvetni službi nimamo brezposelnih, ki bi jim odjedali kruh upokojenim nenadomestljivim in da jih po sedanjih podatkih še dolgo ne bomo imeli. Saj samo letos manjka na naših šolah okoli 1000 prosvetnih delavcev, od

tega smo na osnovnih šolah okoli 600 učiteljev. Učiteljsko združenje se je vsa ta leta trudilo, da bi preprečilo odgovorne organe o krivičnosti in škodljivosti uredbe. Republiški organi pa niso mogli storiti ničesar, ker je pač uredba — zvezna. Morda smo se vsi skupaj tudi malo zanašali na idealizem, o katerem tako mnogo govorimo, če razpravljamo o učitelju in vzgojitelju. V resnici je idealizem tri leta tolkel uredbo in birokracijo. Vsaj večina učiteljev in vzgojiteljev je vzdržala, čeprav so vsa ta leta med drugim mladino vzgajali tudi v prepričanju, da v socialistični Jugoslaviji na sme in ne more biti izkoriščanja človeka, da za pošteno delo prejme vsak delovni človek tudi pošteno plačilo.

Upokoencev. Ker pa je v Ljubljani razmerje med moškimi in ženskimi učnimi močmi 1:10 in so učiteljice skoraj vse tudi ženske in matere, lahko trdimo, da bi bilo redno delo zelo resno ogroženo brez pomoči upokojenih tovarišev oziroma tovarišic. Tako je morda pravi zaradi tega v Ljubljani problem upokoencev v prosvetni stroki postal najbolj pereč. Tri leta so delali za nagrado, o kateri nikakor ne moremo trditi, da je primerna, da je pošteno plačilo za njihovo pošteno delo. Čeprav je Učiteljsko združenje storilo vse, kar je bilo v njegovih močeh (med drugim je zahtevalo, naj prejemajo upokoenci honorar v višini plače učitelja, ki je opravil strokovni izpit), je ostalo vse pri starem in tudi v novem šolskem letu naj bi upokoenci še nadalje delali za minimalni honorar in pri polni učni obveznosti. Prav nič ni čudnega, če je nazadnje preklapljal. Upokoenci učitelji in vzgojitelji so se ob koncu lanskega šolskega leta sestali in sklenili, da v takih pogojih v novem šolskem letu ne bodo več poučevali. Prosili in zahtevali so, da se vprašanje nagrade za njihovo delo nazadnje uredi. Zahtevali so, da se bomo dobili nove učne moči, kaj bo, če se v slovenski metropoli ne bo mogel vršiti reden pouk na osnovnih šolah! Vsi nadrejeni so izjavljali, da so zahteve upokoencev

upravičene, toda — kako in kdo jih bo pravično rešil? Če se neka uredba zbirko izjavljamo, da bo dala upokoencem poleg honorarja 6000 din, ki ga dovoljuje zvezna uredba, še mesečno nagrado 5000 din. Združenje učiteljev in profesorjev je sklep občine Center podpravo in predlagalo ostalim ljubljanskim občinam podobno rešitev. Obenem je posredovalo tudi pri republikanskem Svetu za šolstvo, ki je dal vsem okrajem priporočilo za podobno rešitev. Čeprav je bilo ponekod govora o izsiljevanju in celo »štrajku«, ki ga je v socializmu prepovedano, so vendarle že vse ljubljanske občine sprejele pobudo Združenja učiteljev in profesorjev ter sprejele enak ali podoben sklep kot občina Center. Vsakih nekaj mesecev bodo učitelji-upokoenci prejimali posebne nagrade — mesečno za nazaj po 5000 din in to vse dotlej, dokler ne bo izšel novi zakon o upokojitvah, ki bo — tako vsaj pričakujemo — rešil ta in še druge neurejene probleme. Do takrat pa bi bilo prav, če bi tudi naša okrajna društva in vsi prosvetni organi poskrbeli enako rešitev za vse primere, kjer delajo naši upokojeni tovariši.

Kongres Mednarodne federacije učiteljskih združenj

Od 24. do 27. junija je imela Mednarodna federacija učiteljskih združenj v Švici svoj XXV. kongres. Mimo 19 predstavnikov držav članic so kongresu gostje prisostvovali predstavniki UNESCO, Mednarodna federacija sindikata prosvetnih delavcev in Mednarodnega biroja za vzgojo. Delegati so poslušali poročilo o dejavnosti organizacije in razpravljali o pomembnejših vprašanjih s področja šolstva ter o delu nacionalnih organizacij. Orednje vprašanje kongresa je bila reforma sodobne šole. Ta problem zanima danes prosvetne delavce po vsem svetu. Seveda pa poslaviti to vprašanje pred tak mednarodni forum nienostavno stvar. Zato so 17. in 18. junija 1956 začeli pripravljati temo »Šola in blagostanje družine«, ki naj bi zaobela gradivo o šolski reformi. Pri obdelavi tega gradiva se je bilo treba vprašati, ali današnja šola daje poudarjeno znanje mladini, ki bo živel in delala okoli leta 2000. Če potrebam bodočnosti ne ustreza, nastane vprašanje, kaj storiti, da bo svoj pouk prilagodila temu času. Vsi delegati so poudarili odgovornost pedagogov, ki morajo odgovoriti na to zapleteno vprašanje. Enoglasno so bili mnenja, da današnja šola v veliki meri ne zadovoljuje potreb, ki jih terja razvoj sodobne družbe. Nenavadno hiter gospodarski in družbeni razvoj bo privedel otroka v popolnoma druge materialne in družbene razmere. Težko jih je predvidevati, nedvomno pa bo sodobni otrok živel v dobi visoko razvite tehnike, v večjem gnotnem blagostanju in v drugačnih družbenih odnosih. Verjetno se bo pokazala potreba po nizu novih poklicev. Sodobna šola mora mladino naučiti, da si na najlažji način pridobi znanje sodobne tehnike. Tehnični

naslednji dnevi so udeleženci vedeli prebiti na terenu. V dveh dneh smo vsi skupaj s kamioni obkrožili ravniške in gričevnate predele Pomurja in se pod vodstvom predavateljev in domačih strokovnjakov seznanili z zemljepisnimi razmerami v pomurskih krajih, z vrstjenjem nafte, gospodarskimi značilnostmi Gorickega, Apaskega polja, doline ob Ščavnici, Ljutomeru in Jeruzalemskih gorah. Kljub avgustovski vročini in obilju prahu, v katerega so se ovijali kamioni tega potujočega seminarja, bodo ti dnevi ostali udeležencem v najspominjivem in marsikdo, ki si je po teoretični predstavi zamislil potovanje po enolinski pokrajini, je s skrbno obdelanimi ravenskih polj, gozdnatih Gorickega in »trio zasajenih gorle« stran Mure odnesel s seboj prileglasto koristno znanje tudi mnogo prileglasto koristno o tel najbolj odročni in najmanj slavljivi slovenski pokrajini.

Kar nekaj zaprite smo se čutili naslednji dan, ko smo po ogledu centra Murske Sobotne in njenih podjetij sedeli pri predavanjih o metodah geografskega pouka in seminar v samem Pomurju in tako v organizacijskem kot strokovnem oziru delo res temeljito pripravili. Splošni referati o Pomurju so se zvrstili še prvi dan. V obširnem uvodnem predavanju je redni prof. dr. Gleim po splošni geografski karakteristiki Pomurja podrobneje analiziral posamezna področja Mure, ki so vključena v novi soseski okraj. Prikazal je prirodne, zgodovinsko politične in družbene pogoje, v katerih moramo iskati razlage za značilne antropogeografske poteze in razlike v sliki teh področij in utemeljil njihovo združitve v skupno upravno in gospodarsko enoto. Po iz-

Geografski seminar v Pomurju

Prvotno je bil seminar zamišljen v oktobru, potem pa prestavljen na teden od 20. do 26. avgusta. V podčinskih urah nismo pričakovali posebnega navala na seminar, posebno se, ker se je vršil na skrajnem vzhodnem koncu Slovenije v Pomurju. Udeležilo se ga je več kot sto učiteljev geografije s slovenskih šol. Gotovo je k takemu veliki udeležbi v precejšnji meri pripomogla materialna podpora, ki jo je organizatorjem seminarja in udeležencem dal Svet za šolstvo LRS oziroma Pedagoški center, še v večji meri pa je bil odziv tako velik po zaslugi Geografskega društva Slovenije, ki se v zadnjih letih vse bolj prizadeva za strokovno izpopolnjevanje svojega članstva in posebej za zboljšanje geografskega pouka in je tudi ta seminar organiziralo in uspešno izvedlo.

Glavni namen seminarja je bil seznaniti učitelje geografije z geografskimi problemi Pomurja na terenu samem in jih pri tem uvajati v metode proučevanja krajevne geografije. Ključni naj bi to delo prispevalo svoj delež tudi k splošnemu proučevanju prirodnih, gospodarskih in kulturnih razmer v okviru priprave regionalnega plana za pomurski okraj.

Ker je severovzhodna Slovenija v geografski in tudi v drugi strokovni literaturi še pomankljivo obdelana, so prireditelji organizirali v glavni predavatelj v prvi polovici avgusta pripravo na seminar v samem Pomurju in tako v organizacijskem kot strokovnem oziru delo res temeljito pripravili.

Splošni referati o Pomurju so se zvrstili še prvi dan. V obširnem uvodnem predavanju je redni prof. dr. Gleim po splošni geografski karakteristiki Pomurja podrobneje analiziral posamezna področja Mure, ki so vključena v novi soseski okraj. Prikazal je prirodne, zgodovinsko politične in družbene pogoje, v katerih moramo iskati razlage za značilne antropogeografske poteze in razlike v sliki teh področij in utemeljil njihovo združitve v skupno upravno in gospodarsko enoto. Po iz-

(Nadaljevanje s 1. strani)

- I. Trajanje šolskega leta. Šolsko leto se začne 1. septembra in traja do 31. avgusta naslednjega leta.
- II. Potek šolskega leta. Šolsko leto se deli na prvo in drugo polletje.
 - a) Prvo polletje: redni pouk se začne 5. septembra in traja do vključno 15. januarja naslednjega leta.
 - b) Drugo polletje: redni pouk v drugem polletju se začne 6. februarja in konča 20. junija. Za učence zaključnih razredov, ki opravljajo sprejemni izpit, diplomski izpit ali maturu, traja pouk do vključno 20. maja.
- c) Šole, kjer opravljajo učenci sprejemne izpite, diplomske izpite ali mature, prenehajo s poukom 10. junija.
- d) Če je 5. september ali 6. februar nedelja, se začne redni pouk naslednji dan.
- III. Zaključna šolska proslava je med 11. in 26. junijem.
- IV. Pouka prosti dnevi. Pouka prosti dnevi so:
 - a) državni prazniki, 1. november, 30. in 31. december (februarsko-novoletne jelke), 8. februar (Prešernov dan), dnevi od 27. aprila (ustanovitve OF) do vključno 30. aprila, občinski praznik, 2 dneva, ki ju po lastnem preudarku določijo ravnatelj ali upravljalec šole in 2 dneva za redovalne konference;
 - b) zimski počitnice od 16. januarja do vključno 5. februarja. Šolan v krajih, kjer so težavne vremenske prilike, lahko dovolijo Svet za šolstvo LRS tudi daljše zimске počitnice, vendar samo pod pogojem, da šole izgubijo čas nadoknadijo;
 - c) letne počitnice.
- V. Redovalne konference med šolskim letom so v naslednjih terminih:
 - a) prva redovalna konferenca 31. oktobra. Ta dan je pouka prost;
 - b) druga ali polletna redovalna konferenca v dneh od 11. do 14. januarja;
- c) tretja redovalna konferenca 5. aprila. Ta dan je pouka prost. Če je datum tretje redovalne konference nedelja, se konferenca preloži na naslednji dan.
- VI. Izpiti
 1. Popravne izpite opravljajo: a) učenci zaključnih razredov med 20. in 25. junijem; b) učenci ostalih razredov med 24. in 31. avgustom.
 2. Sprejemne izpite opravljajo učenci med 8. in 15. junijem ter med 24. in 31. avgustom.
 3. Razredni izpiti so med 24. in 31. avgustom.
 4. Zaključni izpiti (mature, diplomski izpiti) so:
 - a) v junjskem roku od 12. do 25. junija;
 - b) v jesenskem roku od 24. avgusta do vključno 4. septembra.
 5. Popravni izpiti zaključnih izpitov so od 24. avgusta do 4. septembra in od 26. do 30. oktobra.
- VII. Prvi orientacijski vpis za vse redne učence, ki nameravajo nadaljevati šolanje na istem zavodu, je 27. in 28. junija. Dokončni vpis za vse učence je od 1. do 3. septembra ob razporedu, ki ga določijo ravnatelj ali upravljalec. V izjemnih in upravičenih primerih sme učiteljski zbor dovoliti vpis do 30. septembra.
- VIII. Ta kolektor velja od začeta šolskega leta 1956/57.
- IX. Posebna določila.
 - Zaradi specifičnosti organizacije pouka na strokovnih šolah se pooblašča Sekretariat za šolstvo LRS:
 - a) za izdajo posebnih določil za šolski kolektor vajenskih šol, kmetijsko gospodarskih šol, Gradbene mojstrske šole v Ljubljani in šole za voznike motornih vozil na Ježici;
 - b) za izdajo posebnih predpisov v okviru določil šolskega kolektora glede izvajanja počitniške prakse in glede izvajanja terenskega pouka, kjer je to sestavni del učnega načrta;
 - c) za izdajo posebnih določil glede zaključnih izpitov na nižjih kmetijskih šolah in oddelkih Mojstrske šole TSS.

Svet je nato naročil sekretariatu, da pripravi nove pravilnike o razrednih, popravnih, dopolnilnih in zaključnih izpiti, ki jih bo med letom postopoma obravnaval. Potrdil je dalje po 29. in 34. členu Zaklona o vodstvu šol ustanovitve Tehniške srednje šole Maribor s strojinim in elektrooddelkom ter ekonomsko srednjo šolo Trbovlje. Glede proračuna za leto 1957 je svet sklenil, naj sekretariat s sodelovanjem odbora za materialna in finančna vprašanja zniža proračun tam, kjer je to možno in pripravi material za proračunsko obravnavo na Državnem sekretariatu za finance LRS. Ob predložitvi naj doda še pripombe:

- a) da je treba dati pri odobravanju predlogov proračunov za leto 1957 prednost Pedagoškemu centru in Zavodu za proučevanje šolstva ter kljub visokim povikom odobriti njihove proračune. Poviki so nujni zaradi razširjene dejavnosti obeh ustanov, ki jih brezposojno terja uredba šolske reforme, za katero bo šolsko leto 1956-57 najvažnejše leto;
- b) da je treba ustanoviti sklad za nagrajevanje prosvetnih delavcev »Zagarjev sklad«, ki bi imel analogni vlogi kot Prešernov sklad za nagrajevanje kulturnih in znanstvenih delavcev. Ta sklad naj se dotira z zneskom 2 milijona dinarjev v breme proračuna za leto 1957. Pravilnik za ta sklad bo sestavila posebna komisija sveta.

Svet je končno naročil Odboru za kadrovska vprašanja pri Svetu za šolstvo LRS, da prouči problem plačevanja honorarnih ur učiteljem, ki poučujejo v višjih razredih srednjih šol namesto manjkajočih profesorjev, problem honoriranja učiteljev praktičnega pouka in problem višine honorarjev nadurnega dela. O zadevnih vprašanjih bo na poročilo odbora za kadrovska vprašanja razpravljal svet na eni izmed prihodnjih sej.

Ali pa je abecednik potreben za pouk v elementarnem pisanju? Če vemo, da ni pisanje nič drugega kakor posnemanje in povezovanje tiskanega, nam pač ne bo potrebna posebna knjiga za proučevanje tega, posebno ne, če je pravda o prednosti pokončne ali ležeče pisave in potrebe vzorcev za to ali ono že končana s priznavanjem individualnosti pri pisavi. In »predvaje za pisanje? Ali liste? »Predvaje (zgoraj) zaokroženo« in »Tanko gorle, »Debelo dolle«, pojmi »lok«, »vijuga«, »penlja«, »plamenasta črta« itd. Ali na tiste predvaje mislite? Jaz ne; jaz mislim na »predvaje«, s katerimi se roka »osvobodí«, se pravi, da postane gibka. Taka pa ne navpični knjiga, temveč vse drugačen ostopec, o katerem je že tudi bilo dosti govora.

In z vsem tem smo povedali, da za elementarni pouk v branju in pisanju posebno knjiga ni neobhodno potrebna — ali, da je abecednik nepotreben in so zato tudi nepotrebna kakršnakoli navodila, kako naj se abecednik sestavi.

Če ne za abecednik, smo priznali potrebo po »Berilu za prvo šolsko leto«. A tudi samo za drvo, kajti v priznanju take potrebe po Berilu za II., III., ... razred se bomo malo omeili. Bom pa zapisal le malo tudi o tem, kar v naših pedagoških listih so izšli že številni, tehnični članki in utemeljeni razlogi za uvedbo šolskega lista namesto Berila. Naj iz teh ponovim samo drobce.

Pređ več ko 40 leti smo slovenski šolniki govorili o tem, ali naj tudi jezikovni pouk v vseh razredih osnovne šole tak, da se je pri njem učitelj poglavljal v proučevanje svoje dece in njenega dela, v njene individualne in kolektivne sposobnosti in iz tega črpal za svoje delo navodila, ki niso niti niemu niti otrokom omejevala svobode pri delu? Če je tudi pri jezikovnem pouku (branju, pisanju, govornih in jezikovnih vajah, pri pravorečju in pravopisu) postojal tako, so mu sistematično »slovnice« sestavljali otroci sami. Tudi o tem je bilo že dosti besed.

Nekaj misli o učbenikih

Pred nedavnim sem bral v naših časnikih poročilo, da Zavod za proučevanje šolstva pri nas analizira učbenike in šolske priprave. Ko bo to končano, pravi poročilo, bo Zavod Zvezni komisiji za šolsko reformo predložil priporočila za izdelavo novih učnih knjig in programov reformiranega šolstva.

Ko sem to prebral, sem si mislil, da je moja dolžnost kot starega teoretika in praktika, da opozorim na nekatere stare zamisli preizkušnje in predloge, ki smo jih povedali moji sodrušniki in jaz, ki smo orali ledino za delovni pouk. Povedali pred 40-letji ali tam okrog, tedaj v času, ko na njih realizacijo ali vsaj oficialno preizkušnje ni bilo misliti. Te misli pa niso ostale popolnoma neuslišani glas v puščavi danes, ko prodira spoznanje o vrednosti in potrebi življenjske delovne šole in delovnega pouka.

V analizo učbenikov in šolskih priprav se ne bom spuščal. Za tako analizo je predvsem potrebno, da teoretično in praktično poznaš te učbenike in šolske priprave, jaz pa zlasti praktičnega preizkušanja in spoznanja danes ne morem dobiti, brez takega pouka in spoznavanja vrednosti za praktično rabo pri delovnem pouku in pri samodelavnosti otrok pa je vsakršna analiza učbenikov in šolskih priprav prazna in brez pomena, pa naj pri-

bistvo branja; 3 spoznavanje raznih tiskov.

Za katero teh treh stopenj je knjiga neobhodno potrebna? Za prvo ne, kajti spoznavanje črk prav gotovo ni neobhodno vezano na knjigo, saj gre tu je za metodično pot; pri nas je bilo dostikrat povedano in razloženo, kakšne so te metode in poti pri otroški samodelavnosti; — Za zlaganje in urejevanje črk v viden izraz za pojem misel je potrebna stavnica, ni pa potrebna knjiga. To pa za sestavljanje z velikimi tiskantimi črkami in, kadar zahteva to pravopis, tudi z malimi tiskankami. Da pa takoj povemo za stavnico, recimo, da ima pri pouku z delom prvenstveno pravilno stavnico, ki si jo napravi otrok sam, kajti industrijsko izdelane in narejene kupljene stavnice ne prerade zapeljivo v otroško igračkianje in tako izmalčijo otroško samodelavnost.

Tako smo za prvi stopnji elementarnega pouka branja zamislili potrebo po učni knjigi in s tem tudi vrednost knjige, ki ji pravimo abecednik. — Ali ona je potreben vsaj za tretjo stopnjo: za spoznavanje različnih tiskov? Prvi del knjige, ki je po navadi prvi abecednik, gotovo ne, potreben pa je drugi del naših dosedanjih začetnic, torej »prvo besedilo«, ako je sestavljeno in natisnjeno tako, da je z njim res moč spoznavati različne tiske. Za njegovo vsebino pa kar recimo, da bodi to otroška knjiga. Kar pomeni: ustrezajoča otroškemu duhu in razvoju, vedra, lahko tudi poučna; kapadaba brez vsiljujočih tendenc. Tako bo dosegla svoj namen.

Ali pa je abecednik potreben za pouk v elementarnem pisanju? Če vemo, da ni pisanje nič drugega kakor posnemanje in povezovanje tiskanega, nam pač ne bo potrebna posebna knjiga za proučevanje tega, posebno ne, če je pravda o prednosti pokončne ali ležeče pisave in potrebe vzorcev za to ali ono že končana s priznavanjem individualnosti pri pisavi. In »predvaje za pisanje? Ali liste? »Predvaje (zgoraj) zaokroženo« in »Tanko gorle, »Debelo dolle«, pojmi »lok«, »vijuga«, »penlja«, »plamenasta črta« itd. Ali na tiste predvaje mislite? Jaz ne; jaz mislim na »predvaje«, s katerimi se roka »osvobodí«, se pravi, da postane gibka. Taka pa ne navpični knjiga, temveč vse drugačen ostopec, o katerem je že tudi bilo dosti govora.

Splošno znano je, da morajo otroci v šoli spoznavati kolikor je to zanje primerno, slovensko književnost. Pa vemo, da so mariborska »Obzorja« že nekako na poti, da so pospešujo. Brez kritične pripombe o tem prizadevanju bi le rekli, da mislim zanje, naj bo prav načrtno in naj obsega — seveda stopnjama, po potrebi in po možnosti, naše klasične od Levstika do Miška Kranjca in Fr. Bevka in mladinske klasične do Ribičiča in Seliskanja in... in... — Saj to je moja pripomba.

K njej pa še 40. Pred več ko 40 leti smo slovenski šolniki govorili o tem, ali naj tudi jezikovni pouk v vseh razredih osnovne šole tak, da se je pri njem učitelj poglavljal v proučevanje svoje dece in njenega dela, v njene individualne in kolektivne sposobnosti in iz tega črpal za svoje delo navodila, ki niso niti niemu niti otrokom omejevala svobode pri delu? Če je tudi pri jezikovnem pouku (branju, pisanju, govornih in jezikovnih vajah, pri pravorečju in pravopisu) postojal tako, so mu sistematično »slovnice« sestavljali otroci sami. Tudi o tem je bilo že dosti besed.

Noben tisk, ki naj prihaja v šolo od zunaj, ne sme biti »trgovsko podjetje«, nasprotno, če so za kaj potrebne in koristne subvencije, ki jih daje skupnost, potem bi rekli, da so tu; in tudi nobene bi se družbi tako ne izplačale.

Dovolj o poglavju o knjigah in berju za jezikovni pouk, v okvir tega zapiska spada namreč tudi še beseda o drugih knjigah; zato recimo katero o knjigah, ki jih imamo za pouk v računstvu in pogojmo, ali so in v koliko so neobhodno potrebne pri tem pouku in v šoli sploh, koliko so potrebne za pridobivanje praktičnega znanja. Pouk računstva lahko razdelimo v tri elemente, s katerimi si pridobivamo to znanje: Prvi izmed teh elementov je spoznavanje številčnih pojmov in operacije z njimi; drugi element predstavlja mehanično utrjevanje prvih pridobljenih pojmov in operacije z njimi; tretji element je praktično uporaba pridobljenega in mehanično utrjenega znanja.

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR SLOVENIJE
EMIL ADAMIČ
 vabi dobre pevce basiste, baritoniste in tenoriste iz vrst prosvetnih delavcev, da se priključijo zboru. Zaželeni so zlasti solisti. Priljavite se na naslov: UPZS »Emil Adamič«, Trg revolucije 18, VII. gimn. v Ljubljani.

VSEM DOPISNIKOM PROSVETNEGA DELAVCA
 Vse dopisnike, ki pošiljate svoje članke za objavo v Prosvetnem delavcu, naproša uredništvo, naj bodo rokopisi čitljivo napisani. Med vrsticami natipkanih člankov naj bo vsaj za eno vrsto prostora, da je mogoče članke v jezikovnem ali slogovnem pogledu ustrezno popraviti.

Uredništvo

Pionirji slovenskega šolstva

Josip Klemenčič - osemdesetletnik

Odprta noč in dan so groba vrata...

V brošuri »1910-1929«, izdani ob desetletnici drž. slovenske osnovne in meštanske šole v Mariboru, ki jo je založil l. 1929 Učiteljski dom v Mariboru, sem našel tudi članek in sliko Josipa Klemenčiča, nekdanjega in prvega slovenskega šolskega upravitelja na Pobrežju v Mariboru. Pometek kaže postavnega moža, lep in odločen potez, odločnega, dobrodušnega, a prodornega pogleda, nazaj počesanih in kratko pristrženih las ter močnih obrvi in brk. Tiskrat ni imel nič padeset let; letos pa je 20. avgusta 1956 obhajal že svojo 80-letnico, toda v ničemur se ni spremenil: še vedno ista vzvrahana drža, še vedno skoraj nezmanjšana delavnost in mladeniška čilost, le sivi lasje dajejo temu odličnemu šolniku stare generacije, ki je prva oralna ledina slovenskemu šolstvu v nekoč pomembnem Mariboru, vidiz plemenitega in »častitljivega« očiakovstva.

Josip Klemenčič

Rad prebiram prej omenjeno brošuro, ki jo je izdal bivši ravnatelj mešč. šole tov. Drago Humek, dalje Petjak-Korenec-Seliškarjevo »Našo meščansko šolo«, izdano istega leta, ter Hrenovo »Študenca«, saj govore vsa ta dela o naporih takratnih učiteljev prvoborcev za pravo in napredno poj. slovenske šole. Eden od teh je bil tudi tov. Josip Klemenčič, ki je obhajal 10. sept. t. l. še petdesetletnico skuopnega življenja v svojo viso življenjsko tovariško Marijo, roj. Tušek, ki je bila nekoč ena najbolj poštvovalnih ljudsko-prosvetnih delavk v najhujši dobi narodnostnih bojev. Pisatelj dr. Alojzij Kraigher ima je postavil v svojem romanu Kontrolor Škrobar najlepši in trajen spomenik v oseh Severja in Severice, ki sta edina neomažeževana in konstruktivna lika v tem sijajnem naturalističnem delu.

Komaj sem našel Klemenčiče, vso v cvetju in med drevjem stoječo hišico sredi polja v Gajevi 13 na Pobrežju v Mariboru. Ko sem povprašal pri neki hiši za »starega Klemenčiča«, so mi rekli: »Pri tistem-le kmetu vprašajte za bližnjico! Če mu poveste, da greste h Klemenčičevim, vas bo rad pustil po bližnjici čez ozare. Da, Klemenčič, to vam je res poštenjak, da malo takih! To je bila isčirena, neponarejena karakteristika »obročkega delavca«, najbrž enega njegovih učencev, o njegovem učitelju.

Ko sem končno dospel do njegovega skromnega tuškuluma, sem ga našel sedečega med dvema pobrezškima dijakoma, ki ju je inštruiral matematiko. Pravi, da dela to sebi v zabavo kot ljubiteljski matematiki in da se tako neprestano pomlaja ter ima to »pomlajevalno kuro« še povrh — zastoj.

Nerad mi je dal nekaj podatkov iz svojega življenja; šele ko sem mu zatrjeval, da je to za »Prosvetnega delavca« in da

bo to v vzpodbudo mlademu učiteljskemu rodu, je popustil.

Tovariš Josip Klemenčič je bil rojen kot kmečki sin v Čagovi v Slov. goricah. Siabi zglede domačega nemčurskega šolnika so ga odvrčali od učiteljskega poklica; želel si je iti na kmetijsko šolo. Ker pa je bila vendarle želja domačin, da postane šolnik, je sklenil: »Če pa že moram biti učitelj, hočem biti mladini in svojemu narodu res pravi vzgojitelj!« Ko je bral nekoč Učiteljskega tovariša iz

Z razpadom Avstro-ogrske je višji šolski svet v Ljubljani poklical tov. Klemenčiča na težko in važno službeno mesto upravitelja pobrezške šole. S kletvico »Der bindische Oberlehrer, der verfluchte Hund, ist schon da« ga je sprejela sfanatizirana in zaslepljena mladina mariborske periferije; toda v kratkem času je s slovensko pesmijo, šolsko kuhinjo, z ustanovitvijo obč. RK, Sokola, pevskega društva Zarja, ki se danes pod taktirko dn. Rajka Sikoška in Milana Klemenčiča uspešno deluje, slovenskega Gasilskega društva, Sadržarskega in vrtnarskega društva ter predvsem s svojim priznanim pedagoškim taktom imel kmalu vse prebivalstvo za seboj in neki nemčur je resignirano rekel: »Hätten die deutschen Lehrer auch so etwas tun können, aber die Trottel haben nur g'soffen!«, s čimer pač ni mogel bolje karakterizirati šolo — pomemčevalno na naši severni meji in dati nehoto priznanje slovenskemu učitelstvu. Mati Klemenčičeva pa je v tistih prvih povojnih letih, ko za slovenskega učitelja ni bilo dobiti v mestni okolici hrane, kuhinja za vse učiteljske in za mladino, povrh pa še sodelovala na odrih kulturnih društev. Mnoga so bila odklopanja, priznanja in pohvale, ki jih je prejel tov. Klemenčič za svoje nesebično in uspešno delo med ljudstvom; med drugim je prejel bronasto medaljo Jugoslovanskega pevskega saveza, srebrno JRK, srebrno kolajno GR LRS l. dr. Prisal je tudi v strokovne, stanovske in pedagoške liste. Velik je tudi njegov delež pri ureditvi izdaje Lavrarijevih računov. Kot pokojni pedagog Senkovič in drugi spada tudi on med tisto generacijo Schreinerjevih učencev, ki so med prvimi z vsem idealizmom uredničevali njegove ideje kot

izvrstni pedagogi in metodiki ter ljudski izobraževalci.

Doba okupacije je tudi njega in njegovo družino prizadela z izseljevanjem; njegov najmlajši sin je odšel v partizane. Po osvoboditvi je tov. Klemenčič med prvimi prišel za delo v Pobrežju in je še danes aktiven član mnogih društev, blagajnik GD, Partizana l. dr. Ko mu ob koncu v imenu vseh starejših in mlajših tovarišev želimo še mnogo zdravih in srečnih let v krogu njegove družine in onega roda Pobrežjanov, ki jih je sam vzgajal in pošlene, zavedne in napredne ljudi, naj mi bo dovoljena še ta primerna:

Razne konfesijske so znale svoje velike idejne borbe in mučenike ovekovečiti v »Zivljenju svetnikov«. Slovencem niso priznali nobenega. Toda imamo jih, svoje velike mučenike in junake, ki so se borili v preteklosti z neupogljivo vztrajnostjo in poštvovalnostjo, svetniške like dela in trpljenja, ljudi, tovariše in tovarišice v našem stanu, ki so za žrtvijo lastnega zdravlja, ugodja in materialnih dobrin vse svoje življenje darovali molče in z ljubeznijo svoji domovini.

Naj se torej gorje skromne vrstice ne razumejo kot slavoslovje posamezniku, ampak kot droben donesek k bodočemu večjemu delu iz slavne preteklosti naših že mrtvih in živih najstarejših zaslužnih tovarišev v našem šolskem stanu: še aktivnim v zglede, posebno najmlajšemu rodu učiteljev in profesorjev, ki nič ne ve o tem, koliko žrtve je stal njih prednik in kakšne so bile okoliščine in pogoji v delu naših najstarejših tovarišev, da so, kljub neštitem nasprotovanjem tujih in domačih reakcionarnih elementov, pomagali ohraniti naš narod v oni zavesti, ki je rodila našo svobodo.

Alfonz Kopriva

K pripravam za šolsko reformo

»Slovenski poročevalci« z dne 7. septembra napoveduje v članku »Priprave za reformo šolstva«, da bo v septembru in oktobru več sestankov zvezne komisije za reformo šolstva ter njenih podkomisij, na katerih bodo dokončno izdelali elaborate o glavnih vprašanjih, da bi končno določili oblike novega šolskega sistema. Med drugim se omenja, da gre za določitev vsebine učnih programov, učnih metod ter notranjo organizacijo osemletnih šol in gimnazij. Posebej pripravljajo predlog celotnega šolskega sistema za sejo komisije v oktobru. Po tej seji bo predlog o novem sistemu bržkone dan v javno razpravo. Tako pravi naš dnevnik.

in tako seznanili učenca z višjimi zahtevami. Gimnazijski učitelj bi po osnovnošolskem učbeniku spoznal metodično pot, po kateri se je učenec učil računstva do vstopa v gimnazijo. Učencu bi tako olajšal prehod k višjim zahtevam matematike.

O pouku tujih jezikov smo že mnogo razpravljali. Za dosego boljših učnih uspehov v tem predmetu je možno samo dvoje: ali prenesti začetek pouka tujega jezika v višji razred, ko je učenec zrelejši in že navajen predmetnega pouka, ali pa prilagoditi metodo jezikovnega pouka učencev; zmogljivosti.

Zemljepisni pouk se v I. razredu gimnazij ne nadaljuje tam, kjer je učenec v 4. razredu osnovne šole nehal. Namesto da bi v duhu in po zemljevidu govoril po lastni domovini, jo sreča šele v IV. razredu gimnazije. Splošne zemljepisne pojme bi bilo mogoče obravnavati vzporedno z obravnavo Jugoslavije. V II. razredu spoznava zgodovino Južnih Slovanov na Balkanu, v zemljepisu pa potuje po izvenevropskih zemljinah.

Tudi na take malenkosti bo morala gledati šolska reforma, če hočemo napraviti šolo življenjsko.

Dodatki za prosvetne inšpektorje in načelnike

Nekateri okrajji (Čakovec, Dubrovnik, Koprivnica, Našica, Ogulin, Pula, Vinkovci in Zadar) dajejo svojim inšpektorjem poleg dopolnilne plače še dodatek za težje pogoje dela v znesku din 1000 — 3000. Dopolnilni prejemki načelnikov (funkcijski dodatek, dopolnilna plača, a v 4 okrajjih še dodatek za težje pogoje dela) znašajo od 6000 do 11500 din, a dopolnilni prejemki šol. inšpektorjev (dopolnilna plača in dodatek za težje pogoje) od 2500 do 8250 din. (Školske novice 7. 9. 56.)

A pri nas? »Intencija zakonodajalca vsekakor ni bila v tem, da bi se z novo ureditvijo prejemkov le-ti žužali prosvetnim uslužbencem.« (Drž. sekretariat za splošno upravo in proračun v zvezi z navodilom Zveznega drž. sekretariata za obč. upravo in proračun o povznanju temeljne plače uslužbenec-pripravnikom. (Objave SPK LRS št. 2/56.) A vendar so se z omenjeno uredbo prejemki šol. inšpektorjev v večini okrajev LRS znižali za 1000 din, za kolikor so se znižale temeljne plače, dopolnilne pa ostale iste.

V letosnjih počitnicah je imela smrt v naših vrstah žal bogato žetev.

Dne 14. avgusta 1956 je umrla tov. GABRIJELA SENKOVIC, rojena Gorisek, soproga preminulega obl. šol. nadzornika in slov. pedagoga Matije Senkoviča. Pokojnica je bila rojena 4. februarja leta 1881 v Rušah, kjer je bila tudi učiteljica ročnih del. Skupaj z njenim možem, takrat učiteljem v Rušah, v tem »Slovenskem Beogradu«, kakor so ga imenovali Nemci, so jo z drugimi zavednimi Rušani odpeljali v grške vojaške zapore, kjer si je nakopala tudi bolezen. Pokojnica je uživala kot učiteljica velik ugled.

Istega dne je bil na lastno željo, da bi ga lahko pripeljali v domovino, upepeljen v Gradcu dne 11. avgusta umrlj bivši učitelj v Lajporju in šolski upravitelj v Spodnji Polskavi tovariš AVGUST KOPRIVA, učitelj sin, rojen 9. avgusta leta 1883 v Kamnici pri Mariboru. Bil je med obema vojnoma odlični šolski organizator, priznan zadržni delavec kot ustanovitelj Olepševalnega društva, zadržni sušilnice, ergele, inčiator in tajnik Zdruga za elektrifikacijo Pragerskega in Spodnje Polskave in odbornik gasilskega društva, za katerega napredek je skrbel še po osvoboditvi. Njegovi trije še živeči sinovi so znani slovenski šolniki in avtorji strokovnih in pedagoških člankov ter šolskih knjig.

V torek istega dne je nenadoma izdihnila v mariborski bolnišnici tov. DRAGICA FRASOVA, rojena Knaflič, profesor na I. gimnaziji v Mariboru. Bila je kot blagajničarka Društva učiteljev in profesorjev izredno poštvovalna sindikalna delavka, najboljša tovarišica, nad vse ljubeča in skrbna mati svojima še nepreskrbljenima hčerama ter izborna profesorica matematike, spoštovana in priljubljena pri mladini in starih. Rodila se je kot profesorjeva hči 21. januarja leta 1910 v Idriji. Njeno prvo službeno mesto je bilo na meščanski šoli v Titelu v Srbiji, nadalje v Ribnici na Dolenjskem, na ženski realni gimnaziji v Ljubljani ter na I. gimnaziji v Mariboru. Med vojno je delila usodo večine slovenske inteligence; bila je izgnana iz domovine. Po osvoboditvi je kot agila članica SZDL, ZK, RK in drugih delala na terenu. Prerestljivo slovo ob prenehanju grobu je izpricalo njeno spoščno priljubljenost, v vrstah mariborskih prosvetnih delavcev pa bo ostala za njo velika vzrel.

Dne 14. avgusta tega leta je nepričakovano in za vedno odšel od nas, potem ko je bil prihiten na občinski praznik svoje rojstne vasi Ribnice na Pohorju, zašljni javni delavec MAKŠ PIVC.

Revija Jezik in slovstvo

Letošnji letnik revije bo obsegal osem števk po tri tiskane pole (48 strani). Prva številka izide 15. oktobra, zadnja 15. maja. Celoletna naročnina znaša 450 din. Naročila in vplačila sprejema uprava založbe »Mladinska knjiga«, Ljubljana, Tomšičeva ulica 2, pošt. predal 36, telefon 21-593, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 60-KB-1-Z-87. Vsem dosedanjim naročnikom revije »Jezik in slovstvo« sporočamo, da jim bomo tudi drugi letnik pošljali, ne da bi se nam še posebej na novo priglasili (sporočite nam le morebitne spremembe naslova).

Založba »MLADINSKA KNJIGA« Ljubljana, Tomšičeva ul. 2

NOVO!
Vse prosvetne delavce obveščamo, da je izšel

KOLEDAR PROSVETNIH DELAVCEV 1956-57

Koledar obsega 208 strani z glavnimi statističnimi podatki o naši domovini, izvlečki uredb o službovanju, o standardih šolske opreme in o Društvih učiteljev in profesorjev. Večan je v polovini, cena 200 din. Prosimo, da ga naročite skupinsko vsaj po 5 izvodov. Le na najmanjše šole bomo odposlali tudi posamezne izvede.

Naročila in vplačila sprejema založba »MLADINSKA KNJIGA« Ljubljana, Tomšičeva ulica 2. Samo naročila pa sprejema tudi uprava »Prosvetnega delavca«, Ljubljana, Nazorjeva ulica 3.

ZORA FILM ZAGREB

Zora-film
u novoj školskoj godini nudi Vam svoje dijafilemove i filmove na 16 mm traci.

Filmovi i dijafilemovi u poduzeću »Zora-film« proizvode se pod stručnim rukovodstvom redakcionog odbora. Kod narudžbi dijafilemova do 15. X. o. g. Okrajni narodni odbori kod većih narudžbi uživaju specijalni privremeni popust, koji zavisi o broju naručeni filmova, a kreće se između 15 i 35%.

Snabđijte Vaše škole ovim savremenim nastavnim sredstvima.

Za katalog filmova i dijafilemova, kao i informacije, obratite se na

»Zora-filma«, Zagreb, Kruge 48
Telefon: 25-243 i 37-955

Založba »MLADINSKA KNJIGA«

LISTI:
CICIBAN št. 1 — že izšla
PIONIR št. 1 — izide 26. septembra
PIONIRSKI LIST št. 1 — izide 3. oktobra

NOVE KNJIGE:
KNJIZNICA »ČEBELICA«: A. Martić: BELKO — ilustrirala V. Borčić, cena broš. 50 din, vezana 110 din — že izšla.
KNJIZNICA »SINJI GALEB«: J. Jalen: BOBRI, I. del — ilustriral M. Bizovičar, cena broš. 90 din, vez. 150 din — že izšla.
KNJIZNICA »KONDOR«: F. Bevk: KAPLAN MARTIN ČEDERMAC — že izšla. A. S. Puškin: STOTNIKOVA HČI — že izšla. Homer: ILIADA — izide v kratkem. Enotna cena: mehko vezana 150 din, trdo 250 din.

ZBIRKA »GLOBUS-POTOPIŠI«: M. Herzog: ANAPURNA — je že izšla, cena 300 din.

IZ ŽIVLJENJA ŽIVALI: J. Matjašič: IZ ŽIVLJENJA NAJMANJŠIH — že izšla, cena 300 din. A. Polenc: NASTANEK ŽIVLJENJA — že izšla, cena 300 din.

KNJIZNICA ZA ŠOLARJE: F. Bevk: PETER KLEPEC — broš. 110 din, kart. 150 din. Langus: POTOVANJE V TISOČERA MESTA — broš. 250 dinarjev, polpl. 350 din. R. L. Stevenson: OTOK ZAKLADOV — broš. 270 din, polpl. 370 din, celo pl. 470 din.

KNJIZNICA ZA MLADINO: C. Dickens: PUSTA HIŠA, I. in II. del — 980 din. G. A. Bürger: MÜNCHHAUSEN ali LAŽNIVI KLUKEC, ppl. 380 din. M. Kranjec: ČARNI NASMEH — broš. 190, ppl. 260 din. R. Wright: OTROCI STRICA TOMA — broš. 190 din, ppl. 260 din. I. Tavčar: CVETJE V JESENI — broš. 150 din, polpl. 190 din.

ZALOŽBA »MLADINSKA KNJIGA« oddelek za prodajo knjig in listov Ljubljana, Tomšičeva ulica 2